

Názov vyučovacej hodiny: Hybridizácia a tvary molekúl

Meno a priezvisko učiteľa: Mgr. Ľudmila Klementisová

Názov školy:	Gymnázium Jozefa Herdu Trnava
Predmet:	chémia
Ročník:	tretí (seminár)
Tematický celok:	Chemická väzba
Téma hodiny:	Hybridizácia a tvary molekúl
Cieľ:	<p>Kognitívne ciele</p> <ul style="list-style-type: none"> • definovať hybridizáciu • vysvetliť sp^3, sp^2 a sp hybridizáciu na príkladoch etánu, etylénu a acetylénu • určiť tvar molekúl týchto zlúčenín na základe typu hybridizácie <p>Výchovné ciele</p> <ul style="list-style-type: none"> • vedieť prezentovať nadobudnuté vedomosti • predvídať reaktivitu, typy reakcií a vlastnosti typické pre alkány, alkény, alkíny • pestovať v žiakoch pozitívny vzťah k chémii
Medzipredmetové vzťahy:	matematika, fyzika

Požiadavky na zručnosti žiakov:	práca s interaktívnou tabuľou		
Požiadavky na zručnosti učiteľa:	ovládanie PC, práca s internetom, s digitálnym obsahom Planéta vedomostí, dataprojektorom a interaktívnou tabuľou		
počet minút	činnosť	pomôcky	metódy a formy
3	organizačné činnosti – zápis učiva do triednej knihy, kontrola dochádzky		
7	diagnostická časť – preverovanie vedomostí - frontálne opakovanie pomocou online úloh/cvičení motivácia - oboznámenie žiakov s témou vyučovacej hodiny	notebook, PSP, dataprojektor, Planéta vedomostí	riešenie úloh motivačný rozhovor
27	expozičná časť - výklad učiva pomocou online prezentácie	notebook, dataprojektor, Planéta vedomostí	výklad, riadený rozhovor
6	frontálne opakovanie pomocou online úloh/cvičení prehlbovanie nových pojmov	notebook, dataprojektor, Planéta vedomostí	riešenie úloh zhrnutie učiva formou otázok
2	zadanie domácej úlohy	notebook, dataprojektor	

Téma:	Hybridizácia a tvary molekúl
Typ hodiny:	Hodina základného typu s využitím Planéty vedomostí
Forma vyučovania:	Hromadná, práca s celou triedou
Metóda vyučovania:	kombinovaná

Výchovno – vzdelávacie ciele:

Na konci vyučovacej hodiny budú žiaci ovládať pojem hybridizácia, budú schopní vysvetliť rozdiel medzi sp^3 , sp^2 , sp hybridizáciou a zároveň dokážu priradiť jednotlivé typy hybridizácie ku konkrétnym molekulám zlúčenín. Na základe získaných vedomostí budú vedieť predpokladať tvar molekuly metánu, etylénu a acetylénu podľa teórie hybridizácie.

Pojmy: excitovaný stav atómu, sp^3 , sp^2 , sp hybridizácia

Pomôcky: digitálny obsah, IKT, PSP

Postup a obsah vyučovania

Zápis do triednej knihy.

Frontálne opakovanie:

1. Elektrónová konfigurácia atómov. Vypracovať cvičenie (tri prvky).

Späť :: Kurz "Chémia SŠ - učiteľ" :: 4. Elektrónová konfigurácia atómu

Elektrónová konfigurácia atómu

Elektrónová konfigurácia atómov

Horčík, $_{12}\text{Mg}$:

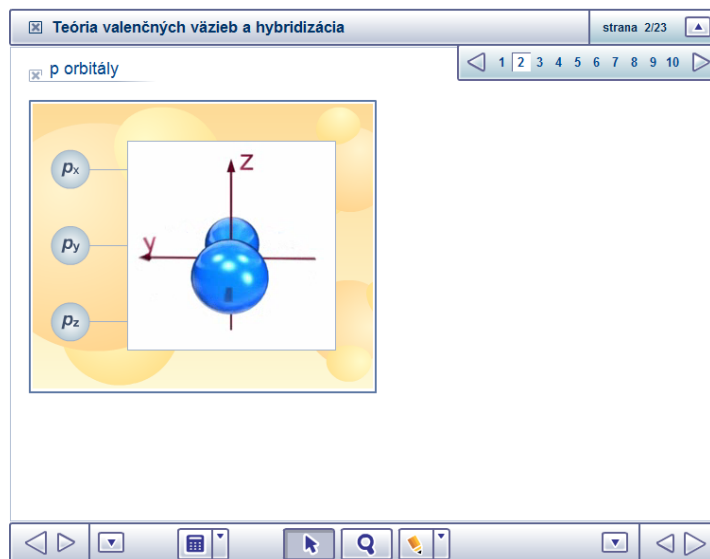
1s 2s 2p 3s 3p 4s

Počet nespárených elektrónov:

2. Porovnať energiu orbitálov.
3. Zopakovať si tvary orbitálov s (gul'ovitý) a p_x , p_y , p_z (tvar „osmičky“ súmernej podľa osí x, y, z).
4. Ako vzniká väzba sigma? Znázorniť rámcovými diagramami na molekule HF.
5. Ako vzniká väzba pí? Znázorniť rámcovými diagramami na molekule O_2 .

obrázok PV – orbitály p

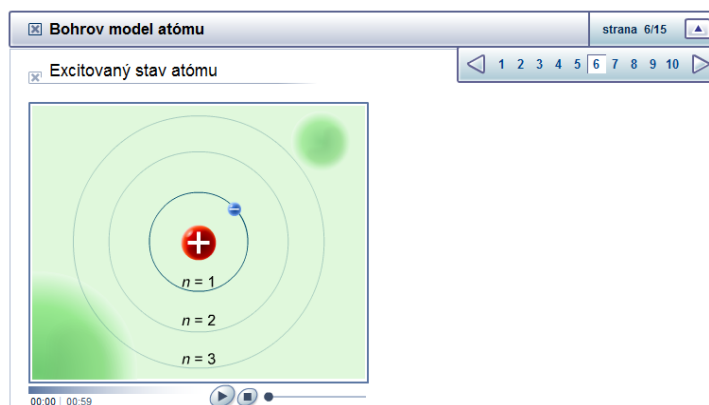
Spät' :: Kurz 'Chémia SŠ - učiteľ' :: 8. Teória valenčných väzieb a hybridizácia

Motivácia:

Uvedené zápisy elektrónovej konfigurácie používame na vyjadrenie štruktúry atómu v základnom stave. V prvom ročníku ste sa strelili aj s pojmom vzбудený stav atómu. Zopakujme si to na animácii.

animácia PV

Porovnajme si elektrónové konfigurácie v obidvoch stavoch na príklade atómu uhlíka. Zapište elektrónovú konfiguráciu valenčnej vrstvy atómu uhlíka v základnom stave.

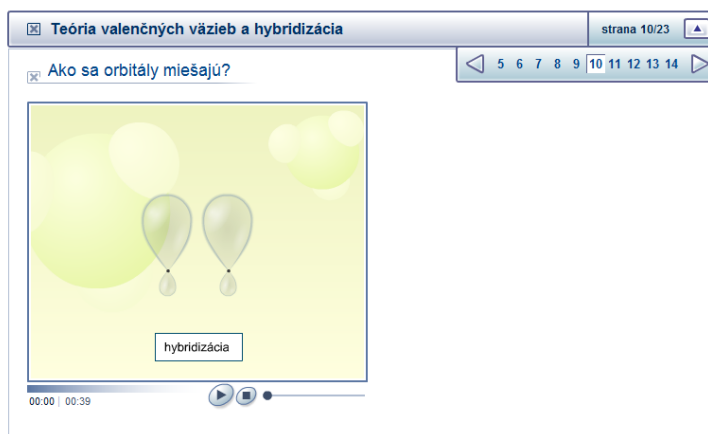
- žiak príde k tabuli napísať elektrónovú konfiguráciu valenčnej vrstvy atómu uhlíka
- ďalší žiak napíše na tabuľu elektrónovú konfiguráciu valenčnej vrstvy atómu uhlíka v excitovanom (vzбудenom) stave

Jednou z teórií, ktorá vysvetľuje tvar molekúl, je aj teória hybridizácie. Existuje mnoho definícií, ktoré vysvetľujú pojem hybridizácia. Nám postačí pre túto vyučovaciu hodinu jednoduché vysvetlenie = je to miešanie orbitálov. Ako sa orbitály miešajú?

animácia PV

- zdôrazním pojem hybridné orbitály = zmiešané orbitály
- hybridizácia = miešanie orbitálov

Spät' :: Kurz 'Chémia SŠ - učiteľ' :: 8. Teória valenčných väzieb a hybridizácia

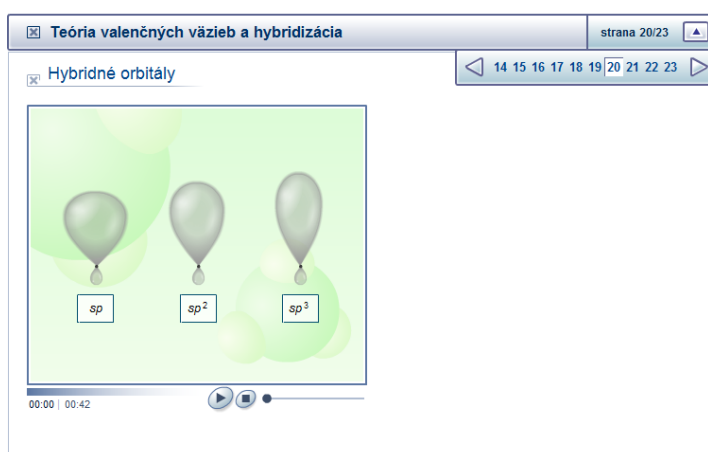

Aké hybridné orbitály poznáme a ako vznikajú?

animácia PV

- animáciu priebežne zastavujem a zdôrazním koľko hybridných orbitálov vzniká miešaním pôvodných orbitálov (sp^3 hybridizácia – vznik štyroch sp^3 hybridných orbitálov, atď)

Spät' :: Kurz 'Chémia SŠ - učiteľ' :: 8. Teória valenčných väzieb a hybridizácia

Teraz si ukážeme, ako súvisí tvar molekúl s typmi hybridizácie na konkrétnych molekulách. Prvou bude molekula metánu.

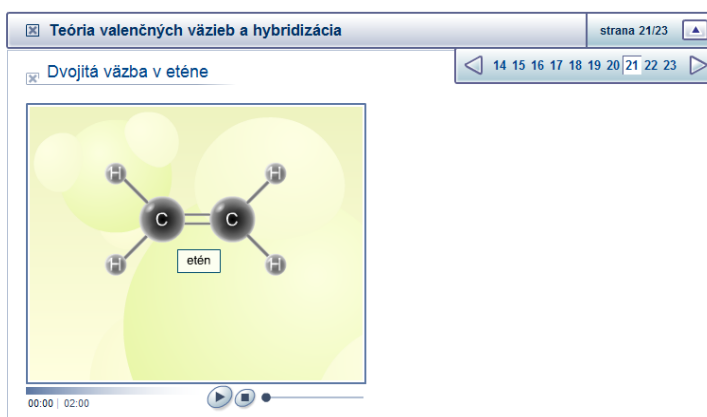
animácia PV

- stále sa vraciam k zápisu elektrónovej konfigurácie valenčnej vrstvy C na tabuli
- animáciu priebežne zastavujem, zdôrazním energetickú rozdielnosť orbitálov
- poukážem na vznik energeticky rovnocenných orbitálov (vznikajú 4 ekvivalentné sp^3 hybridné orbitály, majú rovnaký tvar)
- orbitály smerujú do vrcholov tetraédra, kontrolná otázka – väzbový uhol

Druhou molekulou bude etén.

animácia PV

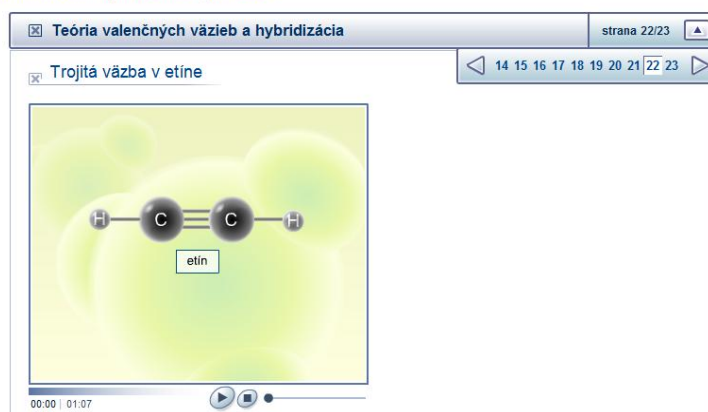
- zdôrazňujem prítomnosť jedného nehybridizovaného orbitálu p
- poukazujem na usporiadanie troch hybridných orbitálov v jednej rovine, rovnostranný trojuholník
- štvrtý orbitál je kolmý na túto rovinu
- pozastavím sa pri vzniku štyroch sigmy väzieb

- Akú úlohu bude zohrávať pri vzniku väzby nehybridizovaný p orbitál? Vznik väzby pí.
- molekula je rovinná, kontrolná otázka - väzbové uhly

Poslednou molekulou bude acetylén.

animácia PV

Spät' :: Kurz 'Chémia SŠ - učiteľ' :: 8. Teória valenčných väzieb a hybridizácia

- zdôrazňujem prítomnosť dvoch nehybridizovaných orbitálov p
- poukazujem na vznik sigma väzieb
- nehybridizované orbitály sú navzájom na seba kolmé. Ako sa budú podieľať na vzniku väzieb medzi atómami uhlíka?
- väzbové uhly v molekule etínu

Zhrnieme si väzbové uhly v molekulách.

obrázok

- jednoduchá väzba
- dvojité väzba
- trojitá väzba

Organické molekuly strana 13/25

Typ hybridizácie atómov uhlíka

109.5°

sp^3

Precvičme si učivo na cvičeniach.

cvičenie 1

Teória valenčných väzieb a hybridizácia strana 14/23

Miešanie atómových orbitálov 14 15 16 17 18 19 20 21 22 23

i

☐ Jeden s orbitál sa lineárne kombinuje s dvomi p orbitálmi.	☐ Vytvorí sa dva hybridné sp orbitály.
☐ Jeden s orbitál sa lineárne kombinuje s jedným p orbitálom.	☐ Vytvorí sa štyri hybridné sp^3 orbitály.
☐ Jeden s orbitál sa lineárne kombinuje s tromi p orbitálmi.	☐ Vytvorí sa tri hybridné sp^2 orbitály.

cvičenie 2

Teória valenčných väzieb a hybridizácia strana 23/23

Hybridizácia a viacnásobné väzby 14 15 16 17 18 19 20 21 22 23

i

sp^2 sp^2 sp^3	sp^2 sp sp^2	sp^3 sp^2
sp sp^2 sp^3		

cvičenie 3

Späť :: Kurz 'Chémia SŠ - učiteľ' :: 8. Teória valenčných väzieb a hybridizácia

Teória valenčných väzieb a hybridizácia strana 12/23

Miešanie atómových orbitálov: sp hybridizácia ◀ 7 8 9 10 11 12 13 14 15 16 ▶

Pravidlá hybridizácie:

Počet hybridných orbitálov od počtu atómových orbitálov, ktoré sa podieľajú na hybridizácii. Energia hybridných orbitálov je .

Energia hybridného orbitálu energie(a) atómových orbitálov, ktoré sa podieľajú na hybridizácii.

Hybridný orbitál môže obsahovať maximálne elektrón(y).

Hybridné orbitály tvoria väzby orbitálov iných atómov. Hybridné orbitály tak ako elektrónové páry v modeli VSEPR. Hybridné orbitály obsahovať voľné elektrónové páry.

cvičenie 4

Späť :: Kurz 'Chémia SŠ - učiteľ' :: 85. Organické molekuly

Organické molekuly strana 16/25

Typy hybridizácií a valenčné uhly ◀ 13 14 15 16 17 18 19 20 21 22 ▶

Počet atómov uhlíka	Typ hybridizácie	Valenčný uhol
1	<input type="text"/>	<input type="text"/>
2	<input type="text"/>	-
3	<input type="text"/>	<input type="text"/>
4	<input type="text"/>	<input type="text"/>
5	<input type="text"/>	<input type="text"/>
6	<input type="text"/>	<input type="text"/>

$\text{HC}\equiv\overset{1}{\text{C}}-\overset{2}{\text{C}}-\overset{3}{\text{C}}-\overset{4}{\text{C}}=\overset{5}{\text{C}}-\overset{6}{\text{C}}\text{H}_3$

sp	180°
sp^3	$109,5^\circ$
sp^2	120°

Na záver ešte jeden pohľad na hybridizáciu. Klik na <http://www.mhhe.com/physsci/chemistry/essentialchemistry/flash/hybrv18.swf>

Nakoniec zadám domácu úlohu.

Pokúste sa vysvetliť tvar molekuly pomocou teórie hybridizácie aj na molekule anorganickej zlúčeniny – molekuly BeCl_2 .